

Životopis Hany Šebkové

Hanka Šebková se narodila 29. listopadu 1952 v Tanvaldě (okr. Jablonec nad Nisou), kde ukončila v roce 1968 základní školu a v roce 1972 gymnázium (humanitního směru). Její otec pracoval jako konstruktér a matka jako zdravotní laborantka.

Poté studovala na Střední odborné škole cestovního ruchu v Karlových Varech, kterou však nedokončila, protože byla v roce 1973 přijata na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy na obor čeština - francouzština. Po ukončení oboru čeština odjela na studijní pobyt na Faculté des Lettres Univerzity Aix-Marseille v Aix-en-Provence (Francie), kde se zaměřila na studium obecné a srovnávací lingvistiky.

Po návratu z Francie pokračovala ve studiu oboru francouzština na FFUK, kterou v roce 1979 ukončila.

V letech 1979–1983 pracovala jako redaktorka v Československém rozhlasu a při zaměstnání absolvovala rigorózní řízení na FFUK, kde v roce 1980 získala doktorát filozofie (tématem doktorské práce bylo „Užití subjunctivu v současné francouzštině“).

Od roku 1979 studovala romský jazyk a kulturu na Jazykové škole v Praze u PhDr. M. Hübschmannové. Od těch dob se spolu s ní a dalšími kolegy účastnila různých výzkumů v terénu (viz seznam publikací).

V roce 1983 odešla z Československého rozhlasu a až do roku 2001 se živila jako překladatelka, tlumočnice a lektorka jazyků, zprvu ve svobodném povolání (1983–1993), později jako osoba samostatně výdělečně činná (1993–2001).

Od roku 1991 vyučovala (jako externistka) romský jazyk na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a od 1994 byla výkonnou redaktorkou časopisu romistických studií *Romano džaniben*.

Od roku 2002 byla zaměstnána jako odborná asistentka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (Ústav indologie).

Kromě romštiny a francouzštiny ovládala perfektně slovenštinu, dobře mluvila německy, rusky, italsky a řecky. K jejím dalším zájmům patřilo fotografování, cestování a vaření.

Nebyla členkou politické strany, hnutí či jiné zájmové skupiny. Účastnila se zakládání Nadace tolerance. Zemřela po těžké nemoci 9. dubna 2004 v Praze.

Phenel e romňi peskere romeske: „Romeja, ča te na pijľalas ajci cigaretľi! Dikh, sa amare love džal pro thuv!“ No, o Rom peskera romňa kamelas, ta o cigaretľi mukľa.

Jekhvar aven dujdžene khere andal o foros, so dikhen, so na, lengero kher labol! Thuva pro čudos!
„No dikh, romňije,“ phenel o Rom. „Th'avka geľľa amare love pro thuv, th'avka geľľa.“

Povídá manželka manželovi: „Muži, jen kdybys ty tolik nekouřil! Hele, ze všech našich peněz nám zbyde jen kouř!“ No, ten Rom svou ženu miloval, a tak přestal kouřit.

Jednou se vracejí spolu z města a co nevidí, hoří jim dům. Kouře až hrůza!

„No vidíš, ženo,“ povídá muž, „tak nebo tak nám z těch našich peněz zbyl jenom kouř.“

* * *

Udud

Darekana momeľa na sle. Te kamenas raťi te dikhel, te labarel, no ta kompiris lenas, kidenas avri o mas, ajsi chev kernas andre, čivnas andre khoňi vaj žiros, ajso patavoro bondarenas khatar o cilo-ro, ajsi rentica, ajsi dorori – oda tuke labolas. Angloda sle ajse kompiri baaare, lole – oda tuke labolas the duj džives! Nekfeder guruvaňi khoňi, bo buter ľikerel.

„Udud“ – bramborova lampička

Dříve nebyly svíčky. Když (lidi) chtěli večer vidět, svítit, vzali takovou bramboru, vydlabali dužinu, udělali takovou díru, dovnitř dali ľůj nebo sádlo, takový hadřík zakroutili kolem klacíčku, hadýrek, nebo šňůrku – a to ti hořelo, svítilo. Dříve byly brambory velikánské, červené – a to ti hořelo třeba i dva dny. Nejlepší je kravský ľůj, protože dýl vydrží.

* * *

Unglav (umblal)

Čirla na sas švabľiki Romen. Jekh kher, duj khera, so sas la romňa švabľiki. Tosara, te kamehas te kerel jag, lehas chip, džahas pal e vatra, dikhehas ke kaste labol jag andre šparheta. Džahas andre, phenehas: „Hin tuť jag? De man unglav.“ Vareko phenel umblal. Aňi na mušinehas te phenel – kodi romňi imar dikhelas, so kames. Ta phenda: „No ča, av, le.“ Anehas khere, thovehas andro bov, šuke ramuždı upre – a imar tuť sas jag.

Žhavé uhlíky

Dříve Romové neměli sirky. Jedna dvě domácnosti, co měla žena sirky. Dopoledne (ráno), když jsi chtěla rozdělát oheň, vzala jsi pokličku, šla jsi po osadě a koukalas, u koho v plotně hoří oheň. Vešla jsi dovnitř a řekla jsi: „Máš oheň? Dej mi uhlík (unglav).“ Někdo říká „umblal“. Ale vlastně jsi nemusela nic říkat, ta ženská už věděla, co chceš. Tak povídá: „No pojď, vem si.“ Donesla sis to domů, dala do pece, na to suché chrastí – a už jsi měla oheň.

Ze zápisů HŠ

Bibliografie Hany Šebkové

1. Knižní publikace

- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Lačo lav sar maro – Dobré slovo je jako chleba. Praha, Kulturní dům hlavního města Prahy, 1985. (49 s.) (dvojjazyčný sborník romských přísloví)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žlnayová Edita: Fragments Tsiganes – Sar upre avka the tele. Lierre & Courdier Editeur, Paris 1991. (164 s.) (zpracované magnetofonové záznamy životopisných vyprávění tří Romů, pořízené a z romštiny přeložené autorkami)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Romsko-český a česko-romský kapesní slovník. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1991. (651 s.)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Romsko-český a česko-romský kapesní slovník. 2. vyd., Praha, Fortuna, 1998. (656 s.)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Godaver lava phure Romendar – Moudrá slova starých Romů. 2. rozšířené vydání, Praha, Apeiron, 1992. (49 s.)
- Šebková Hana: Jazyková situace Romů a její vývoj. Praha, Občanské sdružení MENT, 1995. (20 s.)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Nástin mluvnice slovenské romštiny (pro pedagogické účely). PF UJEP, Ústí nad Labem, 1998. (124 s.) (skriptum)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Romaňi čhib – učebnice slovenské romštiny. Praha, Nakladatelství Fortuna, 1999. (272 s.)
- Šebková Hana: Romaňi čhib – klíč k učebnici slovenské romštiny. Praha, Nakladatelství Fortuna, 1999. (98 s.) (ISBN 80-7168-695-6)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Romaňi čhib- učebnica rómčiny (severocentrálny dialekt). Košice, Bohemia kontakt / Fortuna, 2002, (272 s.)
- Šebková Hana: Romaňi čhib – klúč k učebnici rómčiny (severocentrálny dialekt). Košice, Bohemia kontakt / Fortuna, 2002. (96 s.)

2. Odborné stati

- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Bori. In: Occasional publications of the Romani Institute No 4, London 1981.
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Postavení snachy v tradiční romské komunitě. In: Český lid 71, č.2, 1984. (s. 81-85)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna, Žlnayová Edita: Méthodes de traitements médicaux populaires chez les Rom de Tchécoslovaquie. In: Tsiganes: Identité, évolution. Actes du Colloque pour le 30anniversaire des Études Tsiganes, Paris 1989. (s. 467-475)
- Hübschmannová Milena, Orgovanová Klára, Šebková Hana: Note della delegazione Cecoslovacca. Convegno internazionale di Studi Roma, 20 – 28 Settembre 1991. In: Lacio drom 28, č. 1-2, 1992. (s. 64-69)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Une minorité méprisée. In: Monde Gitan 79, Lierre et Coudrier Editeur, Paris 1991. (s. 38-46)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žlnayová Edita: Reste telle que tu es née. In: Études Tsiganes no 1/91, Paris, 1991. (s. 5-25)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Les Roms de Tchécoslovaquie. In: Les familles Roms d'Europe de l'Est, IDEF, Paris 1991. (s. 52-56)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Baro phral – Der älteste Bruder. In: Tsiganologische Studien, Justus Liebig Universität, č. 1-2, 1992 (s. 167-174)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žigová Anna: Die Rolle des Ältesten Sohnes in der Traditionellen Romfamilie. In: Tsiganologische Studien Nr. 1-2/1992, Justus-Liebig-Universität, Giessen 1992. (s. 167-174)
- Šebková Hana: Camarade Tsigane. In: Communications No 55, Seuil, Paris 1992. (s. 187-194)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žlnayová Edita: I Rom Slovacchi durante la seconda guerra mondiale. In: Lacio drom 29, č. 5, Roma 1993. (s. 3-20)
- Šebková Hana: Entre lieux et ailleurs préjugés, lieux communs en Tchécoslovaquie. In: Études Tsiganes no. 1/93, vol 1. Paris. (s. 137-142)
- Šebková Hana: Romská humorná vyprávění. In: Romano džaniben I, č. 2/1994; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1994. (s. 41-60)
- Šebková Hana: Úloha nejstaršího syna v tradiční romské rodině. In: Romano džaniben III, č. 1-2/1996; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1996. (s. 52-57)
- Šebková Hana, Žlnayová Edita: Rukopisné poznámky českého romisty, faráře Josefa Ješiny (1824 – 1889). In: Romano džaniben IV 3-4/1997; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 1997. (s. 133-140) (+ přepis a faksimile).

- Hübschmannová Milena, Orgovánová Klára, Šebková Hana, Žlnayová Edita: Remarks by the Czechoslovak Delagation. In: Roma – Gypsies – Travellers, Est-West, Regional and Local Policies. Pavee Point Publications, Dublin 1997. (s. 59-62)
- Šebková Hana: Ján Bartoš – Biskup: Portrét romského insitního sochaře. In: Jdeme dlouhou cestou. Praha, Arbor vitae, 1998. (s. 33-37)
- Šebková Hana: Maškarutno lekhipe (Náčrt historie společného mezinárodního pravopisu romštiny a jeho pravidel). In: Romano džaniben VIII, č. 1-2/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 30-39)
- Šebková Hana: Helena Červenáková-Laliková. In: Romano džaniben VIII, č. 1-2/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 95)
- Šebková Hana: Strípky romské tradice v osadě v Hermanovcích. In: Romano džaniben VIII, č. 3-4/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 42-77)
- Šebková Hana: Bilingvismus Romů v České republice. Referát přednesený na konferenci v Liberci (v tisku)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana: Pravopis romštiny. In: Jekhetanutňa čhibaha Společným jazykem Sborník ze semináře o romském jazyce v Luhačovicích 12.-14.6.2003. Redigoval Zbyněk Andrš. (s.57-97.)

3. Překlady

- Ederová Beata, Hemeteková Ursula: Mezinárodní interdisciplinární symposium o hudbě, jazyce a literatuře Romů a Sintů (Berlín, 24. – 29. října 1994). In: Romano Džaniben II, č. 1-2/1995; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1995. (s. 140-144)
- Bartosz Adam: Výstava Romské kultury v Polském Tarnově. In: Romano Džaniben II, č. 1-2/1995; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1995. (s. 8-9)
- Názory na školu a vzdelanie v jednej rómskej rodine (záznam a překlad Hana Šebková a Edita Žlnayová). In: Romano Džaniben II, č. 3/1995; Praha, Vydáno svépomocí členů redakční rady, 1995. (s. 9-15)
- Lakatošová Margita: O čaládo taj o nípo maškar vlašika Roma. In: Romano džaniben III, č. 1-2/1996; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1996. (s. 11-12)
- Pape Markus, Djurić Rajko: Roma und Sinti im Spiegel der Deutschen Literatur. In: Romano džaniben III, č. 1-2/1996; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1996. (s. 123-124) (překlad + recenze)
- Červenáková Helena: Vešeškere romňa / Lesní žínky. In: Romano džaniben IV, č. 1-2/1997; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 1997. (s. 14-15)
- Vlačuha Kalmán: Sar sikhľováš te bašavel pre cimbalma / Jak jsem se učil hrát na cimbál. In:

- Romano džaniben 3-4/1997; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 1997. (s. 41-44)
- Šamko Michal: Papuskeri paramisi (Dědečkova pohádka). In: Romano džaniben VII, č. 4/2000; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2000. (s. 68-75)
- Červenáková-Lalíková Helena: Pal i Káji Sára (O Černé Sáře). In: Romano džaniben VIII, č. 1-2/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 96-100) (včetně dialektologické poznámky k autorčině jazyku)
- Duka Jeta: Pět prstů, pět bratří a pět jazyků – Nemohou být jeden jako druhý (Pandž naja, pandž phrala, pandž čhib? – našti te oven jekh). In: Romano džaniben VIII, č. 3-4/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 13-31) (včetně poznámkového aparátu k různým dialektům romštiny a kontaktních jazyků)

4. Recenze, anotace

- Williams Patrick: Nous, on n' en parle pas. Les vivants et les morts chez les Manouches, Collection Ethnologie de la France – 13, Editions de la Maison des sciences de l' homme, Paris 1993. 109 s. In: Romano Džaniben I, č. 1/1994; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1994. (s. 59)
- Holý Dušan, Nečas Ctibor: Žalující píseň. Brno, Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1993. 152 s. In: Romano Džaniben I, č. 1/1994; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1994. (s. 59)
- Billiard Francois, Antoniett Alain: Django Reinhardt. Lieu Commun, Edima, Paris 1993. 326 s. In: Romano Džaniben I, č. 2/1994; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1994. (s. 65)
- Hübschmannová Milena, Šebková Hana, Žlnayová Edita: Fragments tsiganes – sar upre, av-ka tele. Lierre et Courdier Editeur, Paris 1991. 160 s. In: Romano Džaniben II, č. 1-2/1995; Praha, Nadace Romano Džaniben, 1995. (s. 132)
- Kurz Romských písní, tanců a jazyka. In: Romano Džaniben II, č. 3/1995; Praha, Vydáno svépomocí členů redakční rady, 1995. (s. 85)
- Stojka Ceija: Reisende auf dieser Welt (Aus dem Leben einer Rom – Zigeunerin). Herausgegeben von Karin Berger, Picus Verlag, Wien 1992, 176 s. In: Romano Džaniben II, č. 4/1995; Praha, Sdružení romistických studií, 1995. (s. 87-88)
- Šebková Hana: Knihovna romské literatury v Berlíně / Romani bibliotek, Dirschauer Str. 13, 10245 Berlin. In: Romano džaniben III, č. 1-2/1996; Nadace Romano džaniben, 1996. (s. 153-154)
- Šebková Hana: Dny romské kultury v Berlíně (+rubr. Informace) In: Romano Džaniben III, č. 4/1996; Praha, Nadace Romano džaniben, 1996. (s. 75-76)

- Šebková Hana: Seminář s mezinárodní účastí v Nitře (+rubr. Informace) In: Romano džaniben III, č. 4/1996; Praha, Nadace Romano džaniben, 1996. (s.76-77)
- FAMU: Dobré srdce (Lačo jilo). (krátký film). In: Romano džaniben VII, č. 1-2/2000; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2000. (s. 120)
- Cech Petra, Fennesz-Juhasz Christiane, Halwachs Dieter W., Heinschink Mozes F. (Hg.): Tusa ande akhoren khelos (Lovarenge paramiči). Graz – Wien: Romani – Projekt & Romano Centro, Drava Verlag Klagenfurt/Celovec, 2000. 94 s. In: Romano džaniben VIII, č. 1-2/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s.156)
- Cech Petra, Fennesz-Juhasz Christiane, Halwachs Dieter W., Heinschink Mozes F. (eds.): Fern von uns im Traum... – Te na dikhas sunende...: Märchen, Erzählungen und Lieder der Lovara – Lovarenge paramiči, tertenetura taj gjila. Klagenfurt/Celovec, Drava Verlag/Založba Drava, 2001. 432 s. In: Romano džaniben IX, č. 1-2/2002; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s.101-104)

5. Ostatní

Ediční a redaktorská činnost:

- Maierová M. Hanna: Jak se lze přiblížit k jiné kultuře (abstrakt dle překladu J. Kamenického zpracovala Hana Šebková). In: Romano Džaniben II, č. 3/1995; Praha, Vydáno svépomocí členů redakční rady, 1995. (s. 47-48)
- Kristina Royová: Ako kvapôčka putovala – Sar e kvapkica phirelas lumaha. Bratislava, Slovenské evanjelizačné stredisko pre masmédiá, 2001. (jazyková redakce romské části publikace)

Lektorské posudky:

- Mann Arne: Romský dějepis. Praha, Fortuna, 2001.
- Cina Stanislav: Gramatika a cvičenia z rómskeho jazyka, Vysokoškolské učebné texty. Spišská Nová Ves, Vedecko-výskumné a poradenské centrum PF UKF v Spišskej Novej Vsi, 2001.
- Horváthová Jana: Kapitoly z dějin Romů. Praha, Nadace Člověk v tísní, 2002.

Odborné poradenství:

- divadelní hra: „Romancero“ (Francie 2002) (autor a režie Maurice Durozier)

Fotografie:

Šebková Hana: Bývalá osada vo Svinej (1987). In: Romano džaniben VIII, č. 3-4/2001; Praha, Společnost přátel časopisu Romano džaniben, 2001. (s. 96-100)

Šebková, Hana: Bacht the balvaj pheňa hin. Štěstí a Vítr jedno jsou. Nakladatelství Buk, Příchovice 2003, nestránkováno.

„So hin tut tel o gad?“ – ??? – „Sem tu!“

„Co to máš pod košílí?“ – ??? – „No přece sebe!“

* * *

Čhavorikano dand – somnakune danda

Te čhavoreske peľa avri peršo dand – vaj te leske o dad cirdelas avri – mušinda les te čhivel andre jag the te phenel: „Dav tut kokluno, de man trastuno.“ Na hoj čačes trastuno, ale kaj but te likerel – vaš oda pes phenelas ,trastuno‘.

Ale somnakune danda has bari moda! Le barvale raklijen has danda kirne, bo chanas gulo. Ta lenge o doktoris cirdelas avri kirno dand, thovlas somnakuno, e rakli has barikaři, hoj lake o muj labol! O čhaja has čore, gulo na chanas, o danda len has saste, šukar parne! No ta peske thovnas pro dand koda somnakuno stanijolos, imar sas tiž barikane, hoj len hin somnakaj andro muj.

* * *

Mléčný zub – zlaté zuby

Když dítěti vypadl první mléčný zub – anebo když mu ho táta vytrhl – musel ho hodit do ohně a říct: „Dávám ti kostěný, ty mi dej železný.“ Ne že opravdu železný, ale železo vydrží a proto se říkalo ,železný‘.

Zlaté zuby to byla velká móda. Bohaté selské dcerky měly zuby zkažené, protože jedly hodně sladkého, tak jim doktor vytrhl zkažený zub, nasadil zlatý, a taková holka byla pyšná, že jí svítí pusa. Romské holky byly chudé, sladké nejedly, zuby měly zdravé, krásné, bílé. A tak si dávaly na zuby zlatý staniol, a už se taky mohly chlubit, že mají zlato v puse.

Ze zápisků HŠ
